

ПЛАГИАТСТВОТО В АРХИТЕКТУРАТА – КРАТКО РЕЗЮМЕ

1. Плагиатството е престъпление против интелектуалната собственост, при което най-общо казано дадено физическо лице умишлено се представя за автор на произведението вместо неговият действителен автор. В сферата на архитектурата плагиатство би било налице ако конкретен архитект или архитекти посочат своите имена или псевдоними върху произведения на архитектурата – проекти и други, без да са взели участие в творческата работа по тяхното създаване. В същото време действителният автор/ автори на тези произведения на архитектурата са други архитекти, чиито имена или други идентифициращи ги знаци не фигурират върху произведенията.

2. Съставът на престъплението и предвидените наказания за него са уредени в чл. 173, ал. 1 от Наказателния кодекс на Република България – *„Който издава или използва под свое име или под псевдоним чуждо произведение на науката, литературата или изкуството или значителна част от такова произведение, се наказва с лишаване от свобода до две години или с глоба от сто до триста лева, както и с обществено порицание.“*

Подробното тълкуване на горесцитираната нормативна разпоредба сочи следното от субективна и от обективна страна:

2.1. Извършител на престъплението (на плагиатство) с предмет произведение на архитектурата може да е архитект, но това не е задължително условие. Наред с прекия извършител на общо основание е възможно да има и съучастие в престъпление, съгласно чл. 20 от НК. Съучастници на извършителите са подбудителите и помагачите.

2.2. За извършването на това престъпно деяние се изисква наличието на умисъл, т.е. когато деецът е съзнавал общественотоопасния му характер, предвиждал е неговите общественотоопасни последици и е искал или допускателно настъпването на тези последици. В конкретният случай това означава, напр., извършителят да съзнава, че използва чуждо произведение на архитектурата под свое име или под псевдоним, и цели или допуска да бъде възприет като негов автор, при което у обществото да възникне погрешна представа, че той е автор на произведението. Това престъпление не може да бъде извършено по непредпазливост. Обективно не е възможно

извършителят да не е знаел и да не е предвиждал, че не е участвал в творческата работа по създаване на произведението, или пък да е предвиждал и да е знаел, че не е участвал в създаването на произведението, но да е мислил по някакъв начин да предотврати обществото да го възприеме като автор на това произведение. Не е налице престъпление ако посочването на име на автора или псевдоним е станало по грешка или случайно според обстоятелствата.

2.3. Съществено условие за наличие на престъпление е, че действителният автор на произведението на архитектурата не е посочен, като извършителят използва произведението под свое име или под псевдоним. Идентификацията на действителните автори е премахната умишлено от дееца (извършителя или помагача), напр. проектът е копиран като информацията за действителните автори е премахната и е заменена с информация за авторство на извършителя.

2.4. Наред с горното е необходимо чуждото произведение да е използвано от извършителя - изцяло или значителна негова част. Става дума за идентично копие на вече създадено и изразено в обективна форма произведение на архитектурата или на отделна негова значителна част. Отделни идеи и концепции на архитекти не могат да бъдат предмет на плагиатство, тъй като не се считат за произведения. За действия по използване на произведение могат да се приемат тези, които са посочени в Закона за авторското право и сродните му права (ЗАПСП), но с уговорката, че не всички от тях попадат в обсега на нормата на чл. 173, ал. 1 от НК.

Така например преработката на чуждо произведение на архитектурата не е престъпление, въпреки че представлява вид използване на оригиналното произведение и върху преработеното произведение са означени имената на авторите на преработката. Това произтича от обстоятелството, че при преработка вече не говорим за същото произведение или за значителна част от него, а за ново, отделно произведение, макар то да е производно от оригинала (вж. чл. 3, ал. 2, т. 1 и чл. 9 от ЗАПСП). При преработка лицето, което я е извършило е осъществило самостоятелна творческа дейност (дори ако с това е нарушило чужди авторски права) и е действителен автор на преработката със собствено авторско право върху нея.

Следователно, отчитайки спецификата на произведенията на архитектурата, действията по използване на чуждо произведение или на значителна част от такова произведение под свое име или под псевдоним, по смисъла на чл. 173, ал. 1 от НК, могат да бъдат само следните: а) възпроизвеждане на произведение на архитектурата; б) разпространение сред неограничен брой лица на оригинала или екземпляри от произведение на архитектурата; и в) публично показване на произведение на архитектурата.

3. С оглед на гореизложеното, могат да бъдат направени следните по-важни изводи:

3.1. Плагиатството се различава съществено от действията представляващи нарушение на чуждо авторско право чрез използване на произведение без съгласието и разрешението на неговия автор/ носителя на авторските права. При наличие на плагиатство авторът следва да обори презумпцията за авторство установена с чл. 6, ал. 1 от ЗАПСП. За престъплението по чл. 173, ал. 1 от НК наказателното преследване се възбужда по тѣжба на пострадалия, като тѣжбата трябва да бъде подадена в

шестмесечен срок от деня, когато пострадалият е узнал за извършване на престъплението.

3.2. Предвидените в чл. 173, ал. 1 от НК санкции за плагиатство са твърде занижени - лишаване от свобода до две години **или** глоба от сто до триста лева, както и обществено порицание. На практика в повечето хипотези при наличие на някои смекчаващи вината обстоятелства съдът може да наложи на дееца само условно осъждане, т.е. без ефективно изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, или да го осъди единствено на **глоба от сто до триста лева** и обществено порицание.

3.3. В сравнение с наказателната отговорност при плагиатство, имуществената отговорност за нарушаване на чуждо авторско право може да бъде за изплащане на обезщетение със значителни размери – определено на база приходите, получени от нарушителя вследствие на нарушението. Исковата молба може да бъде подадена преди да изтече общата 5-годишна давност.

гр. София, 30.11.2016 г.

адв. Йордан Политов - правен консултант